

مقدمه

وقتی قصد آن داریم که از ارزشیابی مستمر و به خصوص فعالیت های خارج از کلاس برای رسیدن به اهداف آموزش عمومی و محورهای و موضوعات مورد اشاره صحبت به میان آوریم ، محتاج بحثی طولانی، شامل سابقه تاریخی ارزشیابی و ارائه تعاریف مختلف در حوزه های گوناگون است که در این مختصر جای نخواهد داشت. ولی در هر صورت با توجه به تجربیاتی که در ارتباط با مسایل مختلف امتحانات دو نوبت موجود بود و نظر به اینکه در مقام معلم ، مدیر آموزشگاه ، کارشناس آموزش ابتدایی، به شکل های مختلف با موضوع از نزدیک در ارتباط بودم و حتی زمانی مدرس کلاسهای آموزش ضمن خدمت امتحانات دو نوبته بودم ، لذا تصمیم به نگارش این مقاله گرفتم .

در این مقاله سعی کرده ام ابتدا تعاریف مشخصی از ارزشیابی داشته باشم ، سپس هدف ارزشیابی بررسی و در ادامه لزوم تغییر در آموزش و نحوه ارزشیابی مورد بحث قرار گرفته است. در ادامه، آیین نامه امتحانات دو نوبته را بررسی و مفاهیم جدید و مرتبط با موضوع را دقیق تر بحث نموده و در پایان پس از یک نتیجه گیری کلی، پیشنهادهای به نظر رسیده که ارائه شده است.

ارزشیابی چیست؟

معمولا وقتی صحبت از ارزشیابی به میان می آید ابتدا باید روی وجوه مختلف آن بحث و در رابطه با این موضوع توافق به عمل آید که اصولا ارزشیابی چیست و جایگاه آن در تعلیم و تربیت ما در کجا قرار دارد ؟ معمولا کلمه ارزشیابی ما را متوجه مفاهیم و کلمات دیگری نیز می کند. امتحان، اندازه گیری و آزمون. در روشهای سنتی آموزش و پرورش :

امتحان به عملی گفته می شود که در پایان هر یک از سه ماهه یا نیمسال تحصیلی برای اندازه گیری میزان آموخته های شاگردان و تعیین قبول شدگان و مردودین به منظور ارتقای شاگردان از کلاسی به کلاس دیگر یا از واحدی به واحد دیگر انجام می گرفت و می گیرد .

اندازه گیری در آموزش و پرورش عبارت از به دست آوردن اندازه ها و اطلاعات مربوط به ویژگی خاص به صورت کمیت است.

آزمون یکی از وسایل اندازه گیری فعالیت های آموزشی و پیشرفت تحصیلی شاگردان است و معمولا به سوالاتی اطلاق می شود که در اختیار شاگردان قرار می گیرد تا بدان

پاسخ گویند. ارزشیابی نیز فرآیندی است منظم برای تعیین و تشخیص میزان پیشرفت شاگردان در رسیدن به هدف های آموزشی است.

فارغ از تعاریف فوق و با بررسی آنچه تاکنون در مدارس ما انجام گرفته است تمام مسایل حول موضوعی به نام امتحان قرار دارد و از آنجا که مبنای تصمیم گیری برای آینده دانش آموز و دانشجو است، معمولا ترس و اضطراب زیادی آنان را در بر می گیرد.

فراگیر در يك شب مي خواهد حيران يك ترم يا سال تحصيلي خود را بنمايد و شب امتحان براي جواب دادن به سوالاتي آماده مي شود كه اكثرًا در سطح دانش آماده شده است. سوالاتي كه معمولا پس از گذشت يكي دو روز از برگزاري امتحان، چيزي در ذهن فراگیر باقي نمي گذارد. اصطلاحاتي كه در فرهنگ عمومي مردم ما وجود دارد ناشي از همين اضطراب است. مطالعه آزاد، شب امتحان و فاصله بين امتحانات براي مطالعه بيشتر و كسب نمره بهتر.

متاسفانه اين موضوع از كلاس اول ابتدائي تا آخرين سطح تحصيلي دانشگاهي وجود داشته و دارد. دانش آموز ابتدائي ترس شب امتحان دارد و دانشجوي دكترًا هم به همين شكل، حتي مهم نيست فرد در آینده چه شغلي خواهد داشت، مهندس مكانيك امتحان كتبي خواهد داد، همانطور كه يك دانشجوي رشته ادبيات اين كار را انجام مي دهد. اگر ذهني خوب داشته باشي و خوب هم بخواني و بر تستها مسلط شوي، در كنكور موفق خواهي بود. كنكوري كه دانشجو را با هر علاقه و نياز فقط به چالش امتحان كتبي مي كشد و البته در اين ميان اضطرابها هم در حد بالايي وجود دارد و همه فراگیران را همراهي مي كند.

هدف ارزشیابی

معلم در برنامه ریزی تدریس و تصمیم گیری در جریان فعالیت های آموزشی، به اطلاعات معتبري در زمینه توانايي، آمادگي و پیشرفت تحصيلي دانش آموزان و بازده فعاليتهاي كلاسي نياز دارد. ارزشیابی چنین اطلاعاتي را در سه مقوله در اختيار او قرار مي دهد. اشکالات موجود در طرح درس، از نقطه نظر هدف ها، محتوا، روشها، مواد و وسايل آموزشي و عناصر ديگر و نيز توانايي ها و زمينه هاي علمي شاگردان و آمادگي آنها براي آموزشهاي بعدي و همچنين ميزان پیشرفت تحصيلي شاگردان و کارآيي تدریس، كه البته با بررسی ارزشیابی هاي موجود كه توسط معلمين، ديبران و اساتيد انجام شده و مي شود متاسفانه به اين موضوع مي رسيم كه هدف ارزشیابی در همان حد ميزان پیشرفت تحصيلي فراگیر باقي مي ماند كه آن هم فقط از طريق آزمونهاي كتبي سنجيده مي شود.

برای ارزشیابی مراحل مختلفی را ذکر کرده اند :

- تعریف صفت یا خصیصه مورد اندازه گیری
- تعیین یا ساختن ابزار اندازه گیری
- انتخاب یا ساختن مقیاس اندازه گیری
- انجام عمل اندازه گیری
- سنجش و ارزشیابی

در اولین مرحله باید مشخص کنیم که چه چیز را می خواهیم اندازه بگیریم ؟ صفتی مانند وزن یا رنگ را به راحتی می توان تعریف کرد ولی میزان یادگیری دروس مختلف صفاتی هستند که باید تعریف شوند. وقتی صفت مورد اندازه گیری را مشخص کردیم، ابزار اندازه گیری آن صفت را نیز باید تهیه کنیم که ابزارها متعدد می شوند و از اینجا است که اشکالات در ارزشیابی خود را نشان می دهند. چون ما برای صفت های متعددی که قصد اندازه گیری داریم فقط به یک ابزار رسیده ایم و آن هم برگزاری آزمونها و پرسشهای کتبی است که موضوع روایی و اعتبار این آزمونها نیز جای بحث دارد .

وقتی با این اشکالات مواجه می شویم، بلافاصله این سوال پیش می آید که یک برنامه ارزشیابی چه ویژگیهایی باید داشته باشد؟ یک برنامه ارزشیابی مناسب باید در جهت بررسی و برآورد تحقق اهداف درس باشد و اهداف حوزه های مختلف یادگیری (شناختی، عاطفی و رفتاری) را پوشش دهد. همچنین با محتوای آموزشی، تجارب و فعالیت های یادگیری و روش های تدریس هماهنگی و تناسب کامل داشته باشد و مهمتر از همه اینکه بخشی از برنامه های یادگیری دانش آموزان باشد و تنها وسیله ای برای قضاوت در مورد صلاحیت های آنان برای عبور از یک دوره تحصیلی و ورود به مرحله و دوره بعد نباشد و در نهایت موجب ایجاد دلهره و نگرانی در آنها نگردد .

لزوم تغییر در آموزش و ارزشیابی

تغییرات به وجود آمده در کشور و جهان و اینکه به دلیل توسعه ارتباطات جمعی، شاگردان حداقل از کتابهای درسی خود بسیار جلوتر می باشند (گرچه جلوتر بودن آنها از معلمین و اساتید خود جای بحث و بررسی جداگانه را دارد) لزوم نوآوری در ارائه روشهای تدریس به وجود آمد. معلمین که با روشهای تدریس سخنرانی و حداکثر یکی دو روش دیگر عادت کرده بودند، اینک با بحث های جدید مواجه می شدند، آموزش گروهی، تهیه چک لیست انتظارات و ...

خلاصه اینکه دانش آموزان خود را به گونه ای تربیت کنید که آنها در تعامل با یکدیگر دانشی را بیاموزند. عملکردهای آنها را تقویت کنید. دیگر آنها شنوندگان صرف نباشند که هر چه شما می گوید به گوش جان خریدار باشند. به آنها یاد بدهید که پرس و جو کنند و محققانی خوب شوند. دیگر شما به آنها یاد ندهید، بلکه بر کار آنها نظارت کنید تا خود در تعامل با هم یاد بگیرند. منابع را به آنها معرفی کنید تا خود به بسط دانش خود پردازند .

وقتی روشهای تدریس تغییر می یابد الزاماً نوآوریهای نیز باید در نحوه اندازه گیری و سنجش پیشرفت تحصیلی فراگیران باید به وجود آید . ولی روشهای ارزشیابی پیشرفت تحصیلی همگام با تغییر برنامه های درسی و روشهای تدریس پیش نرفته است .

از حدود چهل سال پیش روشها و ابزار جدیدی برای اندازه گیری و سنجش پیشرفت تحصیلی یادگیرندگان طرح ریزی و ابداع شد که با يك فاصله زمانی نسبتاً طولانی این روشها و ابزار کم کم در ایران نیز مطرح گردید :

- تاکید بر اندازه گیری مهارتهای تفکر و مهارتهای یادگیری فراگیران
- به کارگیری روشها و ابزارهای اندازه گیری نوین
- تاکید بر ارزشیابی تدریجی به جای ارزشیابی نهایی
- توجه به ارزشیابی های گروهی
- توجه به ارزشیابی فردی و گروهی
- ارزشیابی در خارج از چهار دیواری مدرسه و کلاس درس
- ارزشیابی پوشه ای
- تاکید بر تفکر واگرا، همگام با تفکر واگرا

در ارزشیابی سنتی تاکید بر میزان محفوظات و معلومات و توانایی پاسخ گویی به پرسشهای کلیشه ای و مانند کتاب بود . در حالی که اکنون و با ارائه روش تجربی انتظار هست در ارزشیابی به توانایی مشاهده دقیق، میزان و نحوه جمع آوری اطلاعات، فرضیه سازی، قدرت پیش بینی و ... دانش آموزان توجه شود و انتظار است علاوه بر روشهای سنتی که محدود به آزمونهای مداد و کاغذ بود، مهارتهای عملکرد فراگیران از راههای دیگر مانند انجام پروژه های تحقیقاتی، مطالعات کتابخانه ای، تهیه گزارش از بازدیدهای علمی ، مقاله نویسی و نظایر آن مورد اندازه گیری و سنجش قرار گیرد .

از آنجا که در گذشته بر ارزشیابی پایانی و نهایی تاکید می شد، اینک توصیه می شود که به ارزشیابیهای تدریجی و مرحله ای توجه شود و دریک ارزشیابی تدریجی نیز به آنچه در آن روز حاصل می شود استناد ننمایند. بلکه چند بار در طول دوره این موضوع تکرار شود تا هم از

خطاهای موجود در ارزشیابی کاسته شود و هم فراگیر فرصت داشته باشد از طریق این ارزشیابی به کنترل یادگیری های خود پرداخته و مشکلات خود را بهبود بخشد .

به عنوان مثال در ارزشیابی تدریجی هدیه های آسمان کلاس دوم دبستان از معلمین خواسته شده که بر اساس چک لیست انتظارات که شامل هدف های تدریس هم می تواند باشد، چند دانش آموز را به طور اتفاقی زیر نظر بگیرند تا متوجه شوند که آیا آنها به اهداف درس رسیده اند یا خیر ؟ یا مهارت او را در انجام اعمال وضو زیر نظر بگیرید که آیا او اعمال را در مرحله اول فقط به ترتیب انجام می دهد یا خیر ؟ در اینجا دقیقاً آنچه را که قرار است توسط معلم ارزشیابی شود مشخص گردیده است .

معلم در اولین مشاهده متوجه می شود که دانش آموز به چند هدف نایل نشده است، پس نمره ای که حتی می تواند کیفی باشد برای او در نظر می گیرد، ولی این نمره ثابت نخواهد بود. ممکن است دانش آموز با مشاهده اعمال دیگران هنگام وضو گرفتن، یادگیری های خود را کنترل نموده و اشکالات یادگیری خود را بهبود بخشد. پس معلم در مشاهده سوم یا چهارم خود متوجه می شود که دانش آموز به هدف رسیده و در اینجا نمره قبلی داده شده نیز قابل تغییر خواهد بود .

اهداف دقیق و خوب انتخاب شده اند . ولی به نظر می رسد در جهت نیل به اهداف، ابزارها یا مناسب انتخاب نشده اند یا به طور کلی برنامه ریزان نتوانسته اند ابزار مناسب را در اختیار اساتید قرار دهند تا اهداف ترسیم شده برای دانش آموزان توضیح داده شود و منجر به یادگیری شده و در نهایت موجبات ارتقای فرد را فراهم کند .

از روش های دیگری که برای ارزشیابی نام برده شده ، موضوع پوشه کار است که مجموعه فعالیت های فردی یا گروهی که شامل نمونه گزارشها، انشاها، مقالات، دست ساخته ها و ... است در يك فایل یا پوشه مخصوص نگهداری می شود و استاد بر اساس آنها در مورد جریان پیشرفت تحصیلی دانش آموزان، به والدین، مشاوران و مدیر مدرسه گزارش می دهد .

امتحانات دو نوبتی

بر اساس نیازها و رویکردهای جدید در ارزشیابی پیشرفت تحصیلی و به منظور افزایش پایداری و کاربست آموخته ها در حل مسائل زندگی به ارزشیابی های مستمر، آزمونهای عملکرد تکالیف، فعالیت های خارج از کلاس مرتبط با درس، توجه و اهمیت ارائه بازخوردهای اصلاحی به دانش آموزان در جریان یادگیری و در کنار ارائه نمرات پایانی، آیین نامه امتحانات دو نوبتی تدوین و جهت اجرا به مناطق و نواحی آموزش و پرورش ابلاغ گردید .

در آیین نامه مذکور برای اولین بار مفاهیم جدیدی مطرح شده است. ارزشیابی مستمر، پرسش های تدریجی ، فعالیت های خارج از کلاس مرتبط با درس و ارائه بازخوردهای اصلاحی به دانش آموزان. و در دنبال جزوه مذکور سعی نموده است تحت عنوان چند تذکر و توصیه مهم، مفاهیم جدید را تا حدی توضیح دهد. ارزشیابی پایانی نتایج و ارزشیابی مستمر فرآیند یادگیری را مورد بررسی قرار می دهند و از نظر موضوع و هدف متفاوت هستند .

این توضیح و توضیحات دیگر در ارتباط با ارزشیابی مستمر که منظور از آن امتحانات پایانی مکرر نیست و نحوه ارائه فعالیت های مرتبط با درس و خارج از کلاس به دانش آموز و حتی حذف نمره در فعالیت ها و عملکردهای دانش آموز و دادن بازخورد به او، نمی تواند ارزشیابی های پایانی و مستمر را به خوبی برای آموزگاران و دبیران تبیین کند. حتی وقتی عنوان می شود که موضوع ارزشیابی های پایانی و مستمر متفاوت است افراد با آن برخورد دوگانه دارند بدون آنکه واقعا موضوع برای آنها توضیح داده شده باشد. در این میان آنچه را که همه از ارزشیابی مستمر ظاهرا متوجه شدند، مسأله پوشه کار بود .

پوشه که مشخص است برگه ای مقوا که تا شده است، می باشد و حاصل کارهای دانش آموزان در آن قرار داده می شود .بالاخره جایی برای فعالیت و اینکه همه ارزشیابی مستمر را متوجه شدیم ، پیدا شد ! حالا تکلیف برای دانش آموزان تعیین کنید، نوع آن مهم نیست. به موضوع آزمونهای عملکردی هم توجه چندان نداریم و در واقع آنها را اصلا متوجه نشده ایم که چیست ؟ !وقتی امتحانات کتبی و پایانی مکرر در پوشه جای می گیرد، برای درس های مختلف هم باید تکلیف پوشه کاری داده شود. نقشه ایران را رسم کنید. شکل سلول را بکشید. معنی شعر را بنویسید. و در کلاسهای بالاتر، متن انگلیسی را ترجمه کنید. ترجمه اخبار عربی شب قبل را به فارسی بنویسید .

در باره انرژی تحقیق کنید. همه و همه کاغذهایی شدند برای قرار گرفتن در چیزی به نام پوشه کار . حتی چون تحقیق های تهیه شده بدون برنامه ریزی و آموزش صحیح بودند، صرفا از یکی دو کتاب رونویسی شده بودند و طبیعی است نوشته ای بدون تحقیق به معنی واقعی ارائه شده بود. در بازدید از مدارس هم چیزی پیدا شد که مورد توجه افراد بازدیدکننده باشد. پوشه های کار دانش آموزان را بیاورید !

هر چه پوشه ها بیشتر ورق داشته باشد لابد معلم هم فعالیت بیشتری داشته است ! و در گزارش بازدید درج می شد که پوشه های کار بازدید و بررسی شد خوب و منظم تنظیم شده

بود. بدون آنکه از طرف بازدید کننده بازخوردی داده شده باشد و حتی نمونه ای از آزمونهای عملکردی به معلم ارائه شود و گفته شود که پوشه کار یک روش است و نمی تواند تمام امتحانات دو نوبتی باشد .

در ارزشیابی مستمر دقت داشته باشید که اگر دانش آموز شما، روز بعد از تدریس در رابطه با معنی فلان شعر، سخنرانی داشت یا به صورت گروهی همان شعر را در قالب نمایش اجرا کردند، این هم فعالیت خارج از کلاس است و در ارزشیابی مستمر می توان به آن نمره هم داد. خلاصه فعالیت های مختلفی به معلم ارائه نشد تا او بتواند با توجه به موقعیت جغرافیایی، تعداد دانش آموزان کلاس، استعداد و سطح عملکرد و علایق دانش آموزان، سطح سواد اولیا، کتابخانه مدرسه و ... حداقل یک آزمون عملکردی را طرح و در ارزشیابی مستمر به آن توجه کند، آن وقت افراد بازدید کننده هم بدون هدف نیامده اند از پوشه کار سوال کنند .

وقتی برخوردها با ارزشیابی مستمر، منحصر به بررسی پوشه کار و تکالیف بدون هدف شد، نقش این ارزشیابی و فعالیت های خارج از کلاس نیز محدود به همان سوالات تدریجی معلم می شود و از آنجا که اکثر فعالیت های خارج از کلاس طرح شده صرفاً به عنوان رفع تکلیف بود و حتی برخی از تکالیف، موجب استرس در خانواده ها شد کم کم مقاومت هایی نیز از طرف اولیا شکل گرفت و معلمین هم چون می دانستند پس از یکی دو بازدید پوشه کار فراموش خواهد شد، لذا و متأسفانه این فعالیت نیز راه به جایی نبرد و ثمره ای خوب برای دانش آموزان نداشت .

مشکلات ما

در حالی که از مسائل مختلفی در ارتباط با امتحانات دو نوبته صحبت کردیم و همان طور که می دانیم همزمان هم صحبت از حذف امتحان در پایه های اول و دوم و سوم ابتدایی است، مواجه با مشکلاتی هستیم که دقیقاً و مسلماً روی برنامه تأثیر منفی می گذارند که عدم اطلاع از آنان یا بی توجه بودن به آنان باعث بروز خساراتی می شود و مسلماً برنامه را به اهداف خود نمی رساند .

در حالی که ما صحبت از کار گروهی داریم و به خصوص در درس علوم این کار را چند سالی با معلمین به بحث گذاشته ایم و در حالی که صحبت از روشهای جدید تدریس می شود، هنوز ما روشهای گذشته خود را برای تشویق دانش آموزان داریم. اگر نظر بر این است که دانش آموزان در یک محیط کاملاً تعاملی خود به خلق دانش بپردازند و در ارتباط با یکدیگر و از یکدیگر بیشتر و بهتر بیاموزند، در پایان یک تدریس و پس از رسیدن به نتیجه توسط خود دانش

آموز فرار است چه کس یا کسانی تشویق شوند؟ وجود کمد جوایز در مدارس (به خصوص ابتدایی) تاییدی بر این حرف است که هنوز ما تفکر و عملمان یکسان نشده است. از يك طرف تاکید بر کار گروهی داریم و از طرف دیگر و در نهایت این فرد است که تشویق می شود .

به رفتار مدیریت ها و سازمانها در چند سال گذشته دقت کنید. ابتدا ادارات و سازمانها و نهادهای دیگر موضوع تشویق دانش آموزان ممتاز کارکنان تحت پوشش خود را مطرح کردند پس از چند سال آموزش و پرورش نیز دنباله روی آنان شد و آن وقت نمرات ۲۰ بود که داده می شد. اصلاً مسابقه همه شده کسب نمره ۲۰ به هر قیمتی ! و در دنبال تشویق است که ردیف می شود .

حال آموزش و پرورش در این میان می خواهد موضوع نمره مستمر را مطرح کند و در دنبال بحث ارزشیابی کیفی را مطرح کند و اینکه در پایان سال قرار بر این است که دانش آموزان بدون توجه به نمره عددی و با استفاده از چک لیست انتظارات معلم و پوشه کار، ارزشیابی شده و معلم نظر دهد که آیا او استحقاق رفتن به پایه بالاتر را دارد یا خیر؟ فکر می کنید با توجه به آن سابقه ذهنی آیا آموزش و پرورش می تواند در انجام این کار موفق شود؟ و آیا ما می توانیم در کوتاه مدت با فرهنگ سازی مناسب این موضوع را برای خانواده ها توجیه کنیم؟ و در انجام برنامه نیز موفق باشیم؟

به برنامه برگزاری کنکور و به طور کلی امتحانات در دیگر دوره ها و دقت کنید. می خواهیم بحث عدم توجه به نمره را نهادینه کنیم، آیا می توانیم کاری کنیم که هنگام برگزاری امتحان ورودی دانشگاه ها به عملکرد دانش آموزان توجه کنیم و بر اساس عملکرد آنان، در باره ادامه تحصیل آنان در دوره های عالی تصمیم گیری نماییم؟ قرار بر این است که گروهی سال آینده در دانشگاه ها وارد شوند، بدون توجه به رشته ای که آنان قصد ادامه تحصیل در آن را دارند، همه به چالشی به نام کنکور فراخوانده می شوند .

آنکه قصد ادامه تحصیل در رشته ادبیات را دارد باید به سوالات کتبی پاسخ دهد که همه متناسفانه در سطح دانش هم مطرح شده اند. همچنان که دانشجوی آینده مهندسی ساختمان نیز به سوالات کتبی پاسخ می دهد. اگر ذهنی داری که گنجایش کلی مطلب را دارد بفرما. در غیر این صورت ...! ملاحظه کردید مشکلات ما برای برگزاری امتحانات بسیار است. آن وقت در این میان به ارزشیابی مستمر در پایه های ابتدایی رسیده ایم. هنوز ما در برنامه های نظارتی و ارزشیابی خود در تمام مکانها و ادارات مشکل داریم، توجه خود را به حق متوجه موضوعی خاص و در دوره ای خاص کرده ایم. و انتظار اجرای سریع برنامه ها را هم داریم .

برنامه ریزی که تصمیم به تغییر کتاب های علوم گرفتند، ابتدا اهداف را به خوبی ترسیم کردند. حداقل نگرشی در تعداد زیادی از معلمان به وجود آمد ولی آنها نیز وقتی به مباحث چک لیست انتظارات رسیدند در بن بست به نام ارزشیابی گرفتار شدند که متأسفانه عدم توجه معلمان به آن، کل برنامه جدید آموزش علوم را زیر سوال برد، گرچه کوشش ها خیلی خوب و سازمان یافته بود .

پس از آن مسئولین وزارت با این فکر که در کلیه اساتید این تغییر نگرش به وجود آمده موضوع امتحانات دو نوبتی را مطرح کردند و از آنجا که تصور دارند معلمان به اهداف ارزشیابی مستمر و نحوه آن مسلط شده اند بحث حذف امتحان را از پایه های اول و دوم و سوم مطرح کرده اند و انتظار دارند معلمان با استفاده از چک لیست انتظاراتی که تهیه می کنند، بتوانند در رابطه با دانش آموزان اظهار نظر کنند .

در حالی که معلمان هنوز در ابتدای راه ارزشیابی های مستمر هستند و به خیلی از اهداف نایل نشده اند یا نخواستند اند که مجری آن باشند چرا که اجرای آزمون های عملکردی و ارزشیابی مستمر مناسب، مسلزم تغییر در روشهای تدریس است که معلمان در برابر آن هم مقاومت نشان می دهند .

پیشنهادات

۱- برای اجرای هر برنامه ای تهیه ابزار مناسب اولین گام است و یکی از ابزارهایی که در اختیار همه شاگردان و معلمان می باشد کتاب درسی است . با بررسی کتاب های درسی متوجه می شویم که متأسفانه حجم کتب ها به قدری زیاد است که معلم از فرصت محدود خود فقط می تواند انتقال دهنده معلومات به شاگردان باشد. برای یک پایه تحصیلی (مثل پنجم ابتدایی) مقدار مفاهیمی را که دانش آموزان در درس اجتماعی باید مسلط شوند را بررسی کنید تا متوجه حجم غیر معمول کتاب های درسی شوید. متون کتاب ها نیز به گونه ای تنظیم شده که همه چیز را آماده در اختیار دانش آموزان قرار می دهد و جای هیچ گونه تحقیق و پرس و جویی در اکثر آنها نیست .

در حالی که امکان دارد با تقلیل حجم کتاب و با استفاده از عکس های زیبا و جالب، تعمیق بیشتر مطالب آموخته شده را فراهم نمود . البته لازم به تذکر است که در کتاب های جدیدالتالیف ابتدایی و راهنمایی خوشیختانه قدم های اولیه برداشته شده است. ولی لازم است این برنامه به دیگر کتاب ها نیز تسری یابد . مولفین کتاب های علوم، فارسی جدید،

هدیه های آسمان و حتی قرآن کلیه پایه های ابتدایی و همچنین جغرافیا، عربی و قرآن پایه های راهنمایی اقداماتی انجام داده اند ولی فعالیت ها بهتر و بیشتر باید ادامه پیدا کند .

۲-وجه دیگر برنامه آموزشی، دانش آموزان هستند. آنهایی که انتظار داریم آزمونهای عملکردی یا دیگر فعالیت های مربوط به خارج از کلاس را به عنوان تکلیف انجام دهند تا امکان اختصاص نمره ای به آن ها فراهم شود . ولی آنها را نیز متاسفانه و به هر حال از دست داده ایم . با بررسی وضعیت تحصیلی دانش آموزان و اوقات فراغت زیادی را که در اختیار دارند متوجه می شویم که اولاً رغبت به ادامه تحصیل در پایه های بالاتر تحصیلی به مرور کم می شود و از طرف دیگر اوقات فراغت دانش آموزان متاسفانه در پای تلویزیون به هدر می رود .

وقتی تلویزیون تمام برنامه آموزشی می شود، از فرد انسان جدیدی می سازد و حتی طبیعت او را عوض می کند و دانش آموزان ما هم تمام برنامه ها را می بینند و برنامه ها نیز بدون هیچ تذکری به آنتن می رود. پس تلویزیون و برنامه سازان آن دارند نسل جدیدی را می سازند و در این میان آموزش و پرورش نیز وظایف خود را تعطیل یافته می بیند. در هر صورت برای هر اقدام آموزشی، هماهنگی با کلیه دست اندرکاران وسایل ارتباط جمعی لازم است تا فلان روزنامه، هفته نامه یا رادیو، تلویزیون بدون آگاهی لازم سخن نگویند و باعث تخریب فعالیتهای آموزشی شوند .

کارشناسان آموزشی باید رسانه های گروهی و تلویزیون را تحت فشار قرار دهند تا با آموزش خانواده ها آن ها را به عواقب پخش فیلم های خشن و... آگاه گردانند و وقتی با برنامه ریزی لازم توانستیم کودک را تا حدی از پای تلویزیون جدا کنیم آن وقت شاید بشود از فعالیت های خارج از کلاس هم سخن گفت. البته در این قسمت می توان از تلویزیون هم به شکل دیگری بهره برد یعنی اگر نتوانستیم در آن تاثیر داشته باشیم حداقل برنامه های آن را به خدمت آموزش و فعالیت های مستمر در آورد . در هر صورت شاید این گره ای باشد که امکان باز کردن آن به طور کلی امکان نداشته باشد .

۳-از وجوه مهم برنامه آموزشی اساتید اعم از معلمین، دبیران و استادان دانشگاه هستند و تا وقتی که آنها تحت آموزش صحیح و مستقیم قرار نگیرند، طبیعی است که برنامه آموزشی نیز به مقصد نخواهد رسید. در ارتباط با ارزشیابی مستمر و فعالیت خارج از کلاس، ابتدا لازم است آموزش های داده شده مورد تجدید نظر قرار گیرد و حتی بر روی آنها يك خط قرمز کشیده شود. پس دو باره و با استفاده از افرادی که کاملاً بر روش های علوم و آزمون های عملکردی آشنایی دارند مجدداً آموزش ضمن خدمت منظمی باید پایه ریزی کرد و با استفاده از اساتید محدود ، افراد را تحت پوشش قرار داد .

۴- وقتی نظر آموزش و پرورش دوره عمومی تاکید بر نقش ارزشیابی مستمر و فعالیت های خارج از کلاس است، ابتدا باید در خود وزارت این موضوع حل شود که آیا اصولاً این فعالیت خوب و مناسب است یا خیر؟ و اگر مناسب است این موضوع نیز توسط معاونت های آموزش متوسطه و فنی و حرفه ای نیز مطرح و بر آن تاکید شود و سپس دنبال راهکارهایی باشند که موضوع در دانشگاهها نیز مطرح شود تا آنها نیز از توجه به حافظه و حافظه پروری اجتناب کنند .

آن وقت تازه متوجه می شوند که باید روی نحوه برگزاری کنکور هم تجدید نظر کرد. در هر صورت اگر کلیه فعالیت های آموزشی به طور واقعی در یک سمت و سو قرار نگیرند راهی که معاونت آموزش عمومی انتخاب نموده است در حد همان سطوح پایین باقی خواهد ماند. در حالی که با تسری طرحهای جدید تدریس به دوره های بالاتر ، امکان ارزشیابی های بهتر و دقیق تر را، حتی در دانشگاهها می توان فراهم نمود .

۵- از عوامل موفقیت یک برنامه، فرهنگ سازی مناسب در بین خانواده ها می باشد. باید خانواده ها نسبت به آنچه که قرار است در طول یک سال تحصیلی برای فرزندانشان اتفاق بیفتد، آگاه شوند. جلسات آموزش خانواده، تشکیل جلسات پایه ای با معلم مربوطه و توضیح انتظارات برای اولیا و ... می تواند به موفقیت برنامه کمک کند. همچنین استفاده از امکانات صدا و سیما می تواند کمک خوبی به آگاهی والدین در جهت فرهنگ سازی موفق در رابطه با امتحانات دو نوبته، ارزشیابی مستمر، فعالیت های خارج از کلاس و در ادامه حذف امتحان از پایه های ابتدایی، باشد .

۶- تمام فعالیت ها، احتیاج به منابع خوب کتابخانه ای برای استفاده معلمان، دانش آموزان و حتی اولیا دارد. لازم است کتابخانه های مدارس با توجه به منابع موجود غنی تر شود. معلمان هم از آنچه در کتابخانه مدارس است آگاه شوند تا بتوانند موضوعاتی خوب را با توجه به تدریس انجام شده جهت تحقیق آماده کنند. مضافاً شبکه اطلاع رسانی موجود نیز باید تقویت شود و حتی داشتن زمان محدودی فقط برای آموزش و پرورد صدا و سیما، امکان خوبی را در اختیار سازمان ها و وزارت متبوع جهت اطلاع رسانی صحیح و دقیق قرار می دهد .